
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

УДК 373.2:373.3]:37.064.1

DOI 10.31654/2663-4902-2024-PP-2-16-21

Бобро Л. В.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
liliya250492@ukr.net
orcid.org/0000-0002-0231-0905

Бобро А. А.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки,
початкової освіти, психології та менеджменту
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
artur062728@ukr.net
orcid.org/0000-0002-9405-8988

ОСОБЛИВОСТІ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ЗДО, ПОЧАТКОВА ШКОЛА ТА СІМ'Я

Наукова стаття висвітлює надзвичайно актуальну проблему сучасної освіти, яка пов'язана із партнерською взаємодією учасників освітнього процесу, зокрема заклад дошкільної освіти, початкова школа та сім'я. Обґрунтовано актуальність вище зазначеної проблеми дослідження. У процесі аналізу сучасної наукової літератури з'ясовано, що умови, в яких знаходяться всі соціальні інституції, характеризуються надзвичайно швидкою мірою соціальних, освітніх, політико-економічних змін, що значно ускладнює їхню діяльність. Постійна зайнятість батьків знижує ефективність процесу виховання їхніх дітей. Як наслідок – відбувається погіршення довірливих стосунків дітей та батьків. Саме тому необхідно знайти точки дотику у можливій взаємодопомозі та співпраці закладу дошкільної освіти, початкової школи та сім'ї.

У межах розгляду досліджуваної проблеми було проаналізовано різні джерела наукової літератури, які мають психолого-педагогічне спрямування. У результаті такого аналізу було визначено, що співпраця між дошкільним закладом та початковою школою виникає завдяки взаємодії педагогів та ефективному спілкуванню у процесі навчання. Ця взаємодія складається з послідовних кроків, що забезпечують зв'язок між дошкільною та початковою освітою.

Також визначено, що сьогодення реальність вимагає, щоб освітня діяльність у дошкільному закладі була орієнтована на підготовку дітей до школи, враховуючи їх майбутні потреби, а також здатність вчителя адаптувати навчальний процес до досягнутого рівня розвитку старших дошкільників. Отримані знання, вміння, навички та досвід, набуті в дошкільному закладі та в сім'ї, спрямовані на активне використання у навчальному процесі. Зацікавлення дошкільного закладу та початкової школи полягає у комфортному переході дитини від одного етапу освіти до іншого.

Особливість педагогічної взаємодії полягає в спільному вирішенні завдань освітнього процесу між сім'єю, дошкільним закладом та школою, враховуючи його доцільність та цілеспрямованість, оптимальні взаємовпливи та взаємозаміну всіх учасників педагогічного процесу. Ця взаємодія об'єднує педагогів, батьків і дітей, сприяючи їхньому активному взаєморозвитку.

Ключові слова: дошкільна освіта, початкова освіта, взаємодія, партнерська взаємодія, форми взаємодії.

Постановка проблеми. Питання налагодження партнерських взаємовідносин між різними ланками освіти та сім'ї набуває все більшої значущості та актуальності. Оптимальне партнерство у взаємовідносинах між учасниками освітнього процесу виступає гарантом їх ефективної, продуктивної взаємодії, а також одним із оптимальних способів вирішення спільних проблем.

Надзвичайної актуальності на сучасному етапі набуває питання партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти (ЗДО), школи та сім'ї у напрямку підготовки дітей до майбутнього навчання в Новій українській школі (НУШ). Реалізація процесу наступності закладом дошкільної освіти полягає у підготовці вихованців старшого дошкільного віку до систематичного навчання та шкільного життя у НУШ.

Основною умовою забезпечення наступності у вихованні та навчанні виступає спрямованість освітнього процесу дошкільного закладу та Нової української школи на всебічний розвиток особистості дитини. Орієнтуючись на дане положення, необхідне забезпечення зв'язку програм, методів та форм навчання закладу дошкільної освіти та Нової української школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання взаємодії було і є предметом наукових пошуків багатьох дослідників. Щодо необхідності партнерської взаємодії зазначали багато науковців та практиків освітньої галузі у різні періоди розвитку педагогіки. Однак особливу увагу дане питання привернуло у період становлення та розвитку теорії виховних систем в працях А. Гавриліна, В. Караковського, Л. Новикової, Н. Селіванової. Науковці наголошували на тому, що основою реалізації партнерських відносин освітнього закладу із сім'єю виступає зріла позиція батьків, котрі свідомо беруть відповідальність за виховання своїх дітей.

Термін «взаємодія» пов'язаний із потребою людини в спілкуванні, власному розвитку, навчанні, освіті. Даному питанню присвятили наукові праці В. Афанасьєв, Л. Буєва, М. Качан, В. Князєв та інші науковці. Педагогічні аспекти взаємодії розглядалися багатьма ученими-педагогами. Базові положення категорії «взаємодія» викладені у працях Ю. Бабанського, М. Данилова, Л. Новікова та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більш детального дослідження потребують питання, які стосуються особливостей партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти, початкової школи та сім'ї.

Мета статті: на теоретичному рівні визначити особливості партнерської взаємодії усіх учасників освітнього процесу: закладу дошкільної освіти, початкової школи та сім'ї.

Виклад основного матеріалу. Партнерська взаємодія дошкільного закладу й початкової школи є результатом педагогічної взаємодії, добре організованого педагогічного спілкування у освітньому процесі, котрий являє собою упорядковану послідовність, що пов'язує дошкільну і початкову освіту.

Сучасна дійсність вимагає спрямованості освітньої роботи у закладі дошкільної освіти на вимоги, котрі будуть поставати перед дітьми у школі, а із іншого боку – на опору учителя, на досягнутий старшими дошкільниками рівень розвитку. Набуті у закладі дошкільної освіти й сім'ї знання, уміння, навички та досвід вихованців будуть спрямовані на активне застосування їх у освітньому процесі. Зацікавленість закладу

дошкільної освіти та початкової школи полягає у налагодженні безболісного для дитини переходу однієї ланки освіти до іншої.

Максимальне збереження цінностей періоду дошкільного дитинства, особистісний підхід до вихованців, розвиток здібностей дітей та створення предметно-розвивального середовища у сукупності забезпечують психологічний комфорт та сприяють вияву творчості дітей, а також формуванню дослідницького ставлення до світу, який оточує дитину.

Тенденції розвитку дошкільної і початкової освіти, які підпадають під реформування загальної середньої освіти на загальних засадах Концепції Нової української школи мають багато спільних точок дотику. Зокрема, гуманізм, який виступає нормою поваги до особистості; доброзичливе ставлення до дитини; визнання самоцінності кожного вікового періоду й орієнтація на вікові особливості; врахування індивідуальних здібностей, інтересів, темпу розвитку дитини; орієнтація на досягнення попереднього періоду розвитку; створення сприятливих умов щодо формування та розвитку у дитини пізнавальних психічних процесів, пригідної спрямованості на активність в соціумі, позитивної самооцінки, самосвідомості, самоповаги і шанобливого ставлення до всіх, хто її оточує.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти у редакції 2021 р.) і Державному стандарті початкової освіти (у редакції 2018 р.) визначено пріоритетними особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, середовищний підходи до розв'язання основних завдань дошкільної і початкової освіти. Дані нормативні документи покликані забезпечити становлення особистості дитини, її фізичний, соціально-моральний, художньо-естетичний, комунікативний, пізнавальний, креативний розвиток, а також набуття нею практичного досвіду. Зокрема, Базовий компонент дошкільної освіти в Україні орієнтує працівників даної сфери у виборі завдань і змісту роботи із дітьми на відкриття перед ними науки життя, котра сприяла б формуванню життєрадісних, практично вмілих, творчих, самостійних особистостей [1].

Державний стандарт початкової освіти будується на засадах особистісно зорієнтованого та компетентнісного підходів. Це зумовлює чітке формулювання результативної складової засвоєння змісту початкової освіти [3].

У Законі України «Про освіту» чітко звертається увага на аспект педагогіки партнерства між всіма учасниками освітнього процесу. Він набуває великого значення у Концепції Нової української школи. Основою педагогіки партнерства виступають принципи гуманізму та творчого підходу щодо розвитку особистості дитини. Її метою виступає розвиток гуманного суспільства, вільного від тоталітаризму. НУШ передбачає утворення партнерства між учителями та батьками, центром якого перебуває дитина. Сучасний етап розвитку дошкільної і початкової освіти характеризується різнобічним охопленням багатьох питань у взаємодії освітнього процесу закладу дошкільної освіти та початкової школи.

Основою партнерської взаємодії виступає співробітництво закладу дошкільної освіти, початкової школи та сім'ї. Ініціаторами такого співробітництва мають виступати педагоги. Оскільки вони є професійно підготовленими та готові здійснювати таку діяльність, а також розуміють, що її успішність прямо залежить від злагодженості та наступності у вихованні і навчанні дітей. Педагоги чітко усвідомлюють, що партнерська взаємодія необхідна для забезпечення гідних умов для дитини. У даному погляді необхідно переконати батьків. Ефективність взаємної роботи залежить від гармонійної взаємодії педагогів освітніх закладів і сім'ї.

Термін «партнерство» Ю. Запорожцева тлумачить як відносини, які передбачають тісну взаємодію між сторонами, котрі мають взаємовигідні права й обов'язки [5]. Дане поняття можна ототожнити із поняттями співпраця, об'єднання, взаємодія, інтеграція, взаємодопомога, взаємозв'язок, обмін, злиття.

На думку М. Єпіхіної, партнерська взаємодія є узгодженою діяльністю учасників освітнього процесу, яка спрямована на досягнення спільної мети, результатів і вирішення важливих завдань [4].

Н. Воротня зазначає, що педагогічна взаємодія є особливою формою зв'язку між учасниками освітнього процесу, котра передбачає взаємозбагачення їх інтелектуальної, діяльнісної, емоційної сфери; їх координацію та гармонізацію. Педагогічна взаємодія включає в себе взаємне делегування, чіткий розподіл функцій, дотримання прав і обов'язків сторін взаємодії [2].

Педагогічну взаємодію у організації освітнього процесу дошкільного закладу та початкової школи досліджували Л. Зайцева, Л. Казанцева, Н. Гавриш Л. Федорович. Науковці зазначають, що педагогічна сутність взаємодії полягає у спільному вирішенні сім'єю, закладом дошкільної освіти й школою завдань освітнього процесу, його доцільності, цілеспрямованості оптимальних взаємовпливів та взаємозамін усіх тих, хто бере участь в педагогічному процесі. Педагогічна взаємодія об'єднує педагогів, батьків та дітей, забезпечує їх активний взаєморозвиток [7, с. 219].

На основі проведеного дослідження М. Козир та Т. Калініченко створили відповідні методичні рекомендації, що стосуються упровадження партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти і школи у процесі підготовки дітей. У даних методичних рекомендаціях запропоновано різноманітні за стилем та змістом взаємин форми здійснення ефективної партнерської взаємодії закладів дошкільної освіти та закладів загальної середньої освіти. Науковці виокремили у даній роботі три напрями:

- 1) робота з дітьми;
- 2) взаємодія педагогів;
- 3) співпраця з батьками [6].

Серед найефективніших форм роботи із дітьми М. Козир, Т. Калініченко визначають: екскурсії в школу; відвідування шкільної бібліотеки, музею; знайомство дошкільнят з учителями та учнями початкової школи; участь у спільних ярмарках, виставках малюнків, виробів; зустрічі та бесіди з колишніми вихованцями дитячого садка (учні школи); участь у спільних ігрових програмах; участь у спільній театралізованій діяльності; участь у спільних святах, розвагах (посвята в першокласники, випускний у дитсадку, спортивні розваги тощо) [6].

Згідно наукового підходу М. Козир, Т. Калініченко взаємодія педагогів має здійснюватися у межах таких форм взаємодії: спільні педагогічні ради (ЗДО і НУШ); круглі столи для вихователів ЗДО та вчителів початкової школи; тренінги для вихователів ЗДО та вчителів початкової школи; семінари, майстер-класи для вихователів ЗДО та вчителів початкової школи; відкриті покази занять в ЗДО для вчителів початкової школи; проведення діагностики по визначенню готовності дітей до школи; взаємодія психологів, логопедів ЗДО та НУШ; взаємодія медичних працівників ЗДО та школи [6].

Вище зазначені науковці пропонують організувати співпрацю із батьками у межах таких форм роботи: дні відкритих дверей; спільні батьківські збори із педагогами ЗДО та початкової школи; консультації із педагогами ЗДО та початкової школи; зустрічі батьків із майбутніми учителями; анкетування батьків напередодні школи та під час адаптації до школи; залучення батьків до освітнього процесу ЗДО та школи; освітньо-ігрові тренінги для батьків майбутніх першокласників; семінари, майстер-класи для батьків майбутніх першокласників; засідання батьківських клубів (заняття для батьків); сімейні вечори, тематичні дозвілля [6].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Основні особливості партнерської взаємодії учасників освітнього процесу, зокрема, закладу дошкільної освіти, початкової школи та сім'ї полягають у тому, що необхідно спрямувати освітню роботу у ЗДО на вимоги, що будуть висунуті дітям у школі, разом з тим, учитель має максимально враховувати та взаємодіяти із дітьми відповідно до досягнутого старшими дошкільниками рівня розвитку. Для реалізації вище зазначеного необхідно ефективно організувати тісну партнерську взаємодію між усіма

зазначеними учасниками. Така взаємодія має організовуватися у трьох напрямках: робота з дітьми; взаємодія педагогів; співпраця з батьками. Застосування широкого кола форм взаємодії між усіма суб'єктами забезпечить високу ефективність та результативність партнерської взаємодії.

Перспективою подальших розвідок є вивчення практичного досвіду організації партнерської взаємодії між закладом дошкільної освіти, початкової ланки та батьками.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція: затв. наказом МОН України № 33 від 12.01.2021 р.
2. Воротня Н. Партнерська взаємодія: дошкільна та початкова освіта. *Методист. Шкільний світ: для ключових людей освіти*. 2016. № 3. С. 20–32
3. Державний стандарт початкової освіти (Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 (Офіційний вісник України, 2018 р. № 19. ст. 637).
4. Єпіхіна М. А. Педагогіка партнерства: аналіз зарубіжного досвіду. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. № 1(324). Ч. 2 (2019). С. 226–234.
5. Запорожцева Ю. С. Основні принципи та критерії ефективного партнерства учасників освітнього процесу URL: <http://conf.zippo.net.ua/?p=77> (Дата звернення 04.01.2024).
6. Козир, М., Калініченко, Т. Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти та школи у підготовці дітей до навчання у НУШ. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія «Педагогічні науки»*. Випуск 2 (67), 2021. С. 64–69.
7. Теорія та практика дошкільної освіти в сучасних експериментальних дослідженнях: монографія / Л. І. Зайцева, Л. І. Казанцева, Н.В. Гавриш та ін.; за ред. І. Г. Улюкаєвої. Харків: Право, 2015. 448 с.

References

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity [Basic component of preschool education]. (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity) nova redaktsiia: zatv. nakazom MON Ukrainy № 33 vid 12.01.2021 r. [in Ukrainian].
2. Vorotnia, N. (2016). Partnerska vzaiemodiia: doshkilna ta pochatkova osvita [Partnership interaction: preschool and primary education]. *Metodyst. Shkilnyi svit: dlia kliuchovykh liudei osvity – Methodist. The school world: for the key people of education*. No 3. P. 20–32 [in Ukrainian].
3. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity [State standard of primary education]. (Zatverdzhenyi postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 liutoho 2018 r. № 87 (Ofitsiyni visnyk Ukrainy, 2018 r., № 19, st. 637) [in Ukrainian].
4. Yepikhina, M.A. (2019). Pedahohika partnerstva: analiz zarubizhnogo dosvidu [Pedagogy of partnership: analysis of foreign experience]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko LNU. Pedagogical sciences*. No 1(324). Vol. 2. P. 226–234 [in Ukrainian].
5. Zaporozhtseva, Yu.S. Osnovni pryntsyipy ta kryterii efektyvnogo partnerstva uchashnykiv osvithnoho protsesu [Basic principles and criteria of effective partnership of participants in the educational process]. URL: <http://conf.zippo.net.ua/?p=77> (Data zvernennia 04.01.2024). [in Ukrainian].
6. Kozyr, M. & Kalinichenko, T. (2021). Partnerska vzaiemodiia zakladu doshkilnoi osvity ta shkoly u pidhotovtsi ditei do navchannia u NUSh [Partnership interaction of preschool education institution and school in preparing children to study at NUS]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*. Issue 2 (67). P. 64–69 [in Ukrainian].
7. (2015). Teoriia ta praktyka doshkilnoi osvity v suchasnykh eksperymentalnykh doslidzhenniakh [Theory and practice of preschool education in modern experimental studies]. L.I. Zaitseva, L.I. Kazantseva, N.V. Havrysh ta in. (I.H. Uliukaievoi (Eds.)). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

Bobro L.

Candidate of Pedagogical Sciences (PhD),
Associate Professor, Department of Preschool Education
Nizhyn Gogol State University
liliya250492@ukr.net
orcid.org/0000-0002-0231-0905

Bobro A.

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Department of Pedagogy,
Primary Education and Educational Management
Nizhyn Mykola Gogol State University
artur062728@ukr.net
orcid.org/0000-0002-9405-8988

FEATURES OF THE PARTNERSHIP OF PARTICIPANTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS: PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION, PRIMARY SCHOOL AND THE FAMILY

This article highlights an extremely urgent problem of modern education, which is related to the partnership interaction of participants in the educational process, in particular, a preschool education institution, an elementary school, and the family. The relevance of the above-mentioned research problem is substantiated. In the process of analyzing modern scientific literature, it was found that the conditions in which all social institutions are located are characterized by an extremely rapid rate of social, educational, political and economic changes, which significantly complicates their activities. Constant employment of parents reduces the effectiveness of the process of raising their children. As a result, trusting relationships between children and parents deteriorate. That is why it is necessary to find points of contact in the possible mutual assistance and cooperation of preschool education institution, primary school and family.

Within the scope of consideration of the investigated problem, various sources of scientific literature, which have a psychological and pedagogical direction, were analyzed. As a result of such an analysis, it was determined that cooperation between a preschool and an elementary school occurs due to the interaction of teachers and effective communication in the learning process. This interaction consists of successive steps that provide a link between preschool and primary education.

It is also determined that today's reality requires that educational activities in a preschool institution be focused on preparing children for school, taking into account their future needs, as well as the teacher's ability to adapt the educational process to the achieved level of development of older preschoolers. The acquired knowledge, abilities, skills and experience acquired in the preschool institution and in the family are aimed at active use in the educational process. The interest of preschool and primary school is in the child's comfortable transition from one stage of education to another.

The peculiarity of the pedagogical interaction is the joint solution of the tasks of the educational process between the family, the preschool institution and the school, taking into account its expediency and purposefulness, optimal mutual influences and interchangeability of all participants of the pedagogical process. This interaction unites teachers, parents and children, contributing to their active mutual development.

Key words: preschool education, primary education, interaction, partner interaction, forms of interaction.